

**Поняття, система, принципи
кримінального права України як
окремої галузі права. Наука
кримінального права**

Тема 1

План

- I. Поняття кримінального права, його джерела та система
- II. Предмет кримінального права
- III. Завдання і принципи кримінального права
- IV. Місце кримінального права в системі права України. Кримінальне право та суміжні галузі права

I. Поняття кримінального права України як самостійної галузі права. Його ознаки.

Кримінальний кодекс України, прийнятий Верховною Радою України **5 квітня 2001 року**, який *набрав чинності* **1 вересня 2001 року**, є одним із найважливіших законодавчих актів України

- Ще пам'ятки звичаєвого права містили в собі кримінально-правові норми (Закони дванадцяти таблиць, Закони Хамураппі, Закони Ману ***Руська правда***)

Як самостійна галузь права в системі права кримінальне право починає виділятися у Європі в XII ст. Саме в цей період у Болонському університеті вивчаються римське та канонічне кримінальне право. Поляки, чехи користуються для визначення цієї галузі терміном «карне право» (pravo karne).

Уб'єт муж(ь) мужа, мьстить брату брата, или сынови отца, либо отцю сына, или брату чаду, либо сестрину сынови; аще не будеть кто мьстя, то 40 гривен за голову; аще будет русин, либо гридин, либо купчина, либо ябетник, либо мечник, аще изъгои бедеть, ...то 40 гривен

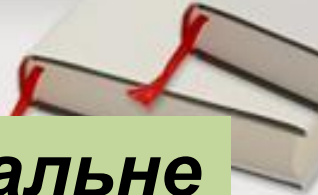
положити

Кримінальне право

галузь законодавства - позитивне кримінальне право, яке знаходить свій прояв у єдиному нормативному акті - Кримінальному кодексі України.

галузь юридичної науки - вчення про кримінальний закон, практику його застосування, теоретичні проблеми розвитку тощо

-
- **Позитивне (об'єктивне) кримінальне право України** - це сукупність правових норм, що визначають принципи, умови та підстави кримінальної відповідальності, коло діянь, визнаються кримінальними правопорушеннями, види і розміри покарання та інші види заходів кримінально-правового характеру, що застосовуються у зв'язку із вчиненням кримінального правопорушення, а також підстави та умови звільнення від відповідальності та покарання.

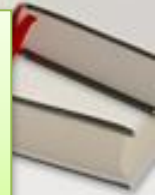
Характерні
ознаки
позитивного
кримінального
права

встановлення кримінально-правових норм
виключно вищим органом державної влади
країни - Верховною Радою України;

знаходження вияву виключно в такому виді
нормативного акта, як Закон;

специфічність методу реалізації кримінального
закону - застосування за його порушення
особливого виду впливу - покарання

Кримінально-правові відносини - це специфічний вид суспільних відносин які виникають у зв'язку із вчиненням особою найтяжчого виду правопорушень – кримінальних правопорушень.

Види кримінально-правових відносин за змістом

охоронні кримінально-правові відносини, які становлять переважну більшість, оскільки саме для охорони найважливіших цінностей суспільства покликана дана галузь права

заохочувальні кримінально-правові відносини, які покликані регулювати позитивну поведінку громадян в екстремальних ситуаціях, що примикають до сфери кримінально-правового регулювання — необхідна оборона, крайня необхідність, затримання особи, що вчинила кримінальне правопорушення тощо

Об'єктами правовідносин є, з одного боку, порушення встановленого законодавцем правила поведінки, вчинення діяння, яке заборонено державою, а з іншого - діяння, яке хоча і спричиняє шкоду, однак за своїм змістом є суспільне корисним

Суб'єктами правовідносин виступають, з одного боку, держава в особі органів правосуддя, а з іншого - особа, яка порушила кримінально-правовий припис

Зміст кримінальних правовідносин полягає в праві органів правосуддя притягати до кримінальної відповідальності осіб, винних у порушенні кримінально-правових приписів, призначати їм покарання, яке є адекватним ступеню їх вини, а також в обов'язку осіб, що порушили кримінальний закон, відповідати за вчинене, відбуті покарання та перенести інші негативні наслідки, пов'язані із застосуванням кримінального закону

- Кримінальні правовідносини виникають з моменту вчинення особою кримінального правопорушення і закінчуються в момент набуття обвинувальним вироком законної сили

**Джерела
кримінального
права**

☑ Конституція України як концептуальна база всього законодавства України, в т. ч. і кримінального законодавства

Кримінальний Кодекс України - основний систематизований законодавчий акт, який об'єднує всю сукупність кримінально-правових норм

Укладені та ратифіковані Україною міжнародні договори, що містять кримінально-правові норми, які імплементовані в національне кримінальне законодавство

Рішення Конституційного Суду у випадку визнання ним неконституційності кримінально-правових законів (ст. 152 Конституції України)

Рішення ЄСПЛ

Система кримінального права – це певним чином упорядковані кримінально-правові норми

Загальна частина.

Відображаються загальні положення та основні інститути кримінального права, які є необхідними для всіх або переважної більшості положень Особливої частини

Особлива частина

містить кримінально-правові норми, що вказують, які конкретно суспільно-небезпечні діяння є кр. пр. і які заходи кримінального покарання застосовуються до осіб, що їх вчинили

II. Предмет кримінального права

- **Предмет** кримінального права становлять суспільні відносини, які виникають при вчиненні кримінального правопорушення між особою, яка його вчинила, та державою від імені якої виступають відповідні органи, вповноважені здійснювати дії, скеровані на розслідування кримінального правопорушення та відправлення правосудця по кримінальних справах. Внаслідок врегулювання нормами кримінального права вони набирають форми правовідносин.

*Предмет кримінального права не збігається з **предметом науки кримінального права**, який полягає у вивченні та теоретичному розвитку:*

- історії цієї галузі права;
- джерел кримінального законодавства;
- чинного кримінального законодавства;
- практики застосування кримінального законодавства органами правосуддя;
- моделюванні розвитку кримінального законодавства;
- проблем підвищення дієвості кримінального законодавства в питаннях загальної та спеціальної превенції кримінальному правопорушеннів та кримінальної протиправності;
- кримінального законодавства іноземних країн.

- **Метод** - це сукупність певних засобів, прийомів, за допомогою яких здійснюється регулювання та охорона суспільних відносин, що входять у предмет правового регулювання відповідної галузі права
- Метод правового регулювання для кримінального права полягає у застосуванні *примусу* у виді покарання.

Однак він застосовується лише, коли:

- конкретне вчинене діяння віднесено до категорії кримінальних правопорушень і містить склад відповідного кримінального правопорушення;
- особа, яка скоїла це діяння, є винною.

III. Завдання та принципи кримінального права України.

Завданням кримінального права полягає в охороні найважливіших суспільних відносин від крайніх форм їх порушення.

Кримінальний кодекс України має своїм завданням правове забезпечення охорони прав і свобод людини і громадянина, власності, громадського порядку та громадської безпеки, довкілля, конституційного устрою України від кримінально-протиправних посягань, забезпечення миру і безпеки людства, а також запобігання кримінальним правопорушенням

Для здійснення цього завдання Кримінальний кодекс України визначає, які суспільно небезпечні діяння є кримінальними правопорушеннями та які покарання застосовуються до осіб, що їх вчинили

Принципи кримінального права - це фундаментальні ідеї, які лежать в основі побудови кримінального права, визначають його систему та методи реалізації.

конституційні
(загальноправові)

Загальноправові принципи притаманні фактично всім галузям законодавства, оскільки Конституція України є витокком для всіх галузей системи права.

принцип поділу державної влади на законодавчу, виконавчу та судову;

принцип верховенства права;

принцип справедливості права

принцип рівності громадян перед законом;

принцип забезпечення гідності особи;

принцип законності;

принцип гуманізму.

галузеві
(спеціальні)

Галузевими (спеціальними) є ті принципи, які визначають структуру, методи реалізації саме кримінального права у світлі завдань, які стоять перед ним.

принцип відповідальності за власні діяння

- принцип відповідальності при наявності вини

принцип нормативного визначення кола кримінально протиправних діянь

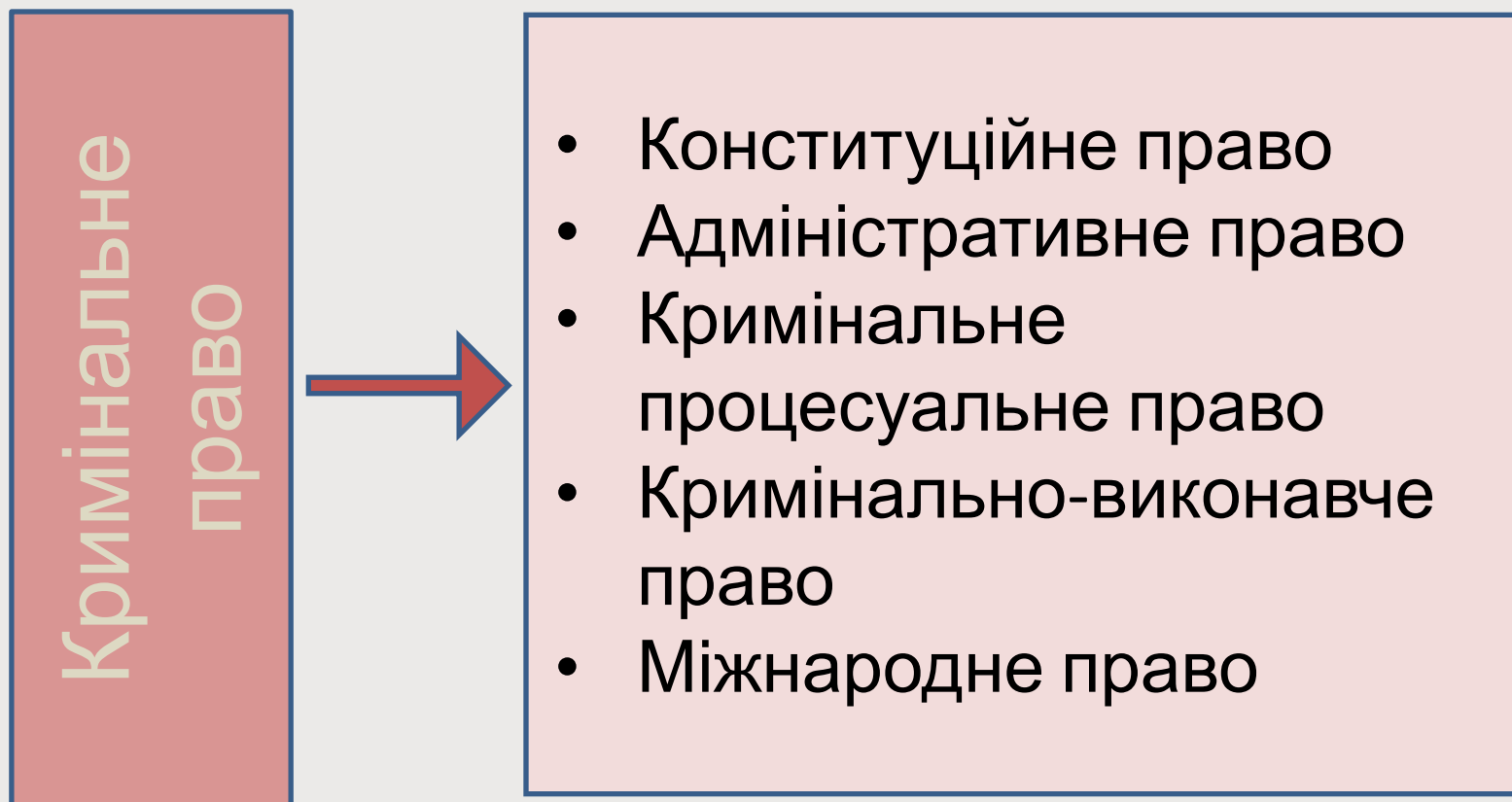
принцип сукупності відповідальності

- принцип відповідності покарання вчиненому кримінальному правопорушенню
- принцип економії кримінальної репресії

- Функції кримінального права – це явища, що продукуються кримінальним законом та суб'єктами його застосування і є формою їх вияву та реалізації.
- Охоронна;
- Регулятивна;
- Виховна
- Попереджувальна (превентивна);
- Спеціальна превенція.

II. Місце кримінального права в системі права України. Кримінальне право та суміжні галузі права.

Дякую за увагу

Плутницька Катерина Миколаївна
к.ю.н., доцент, доцент кафедри
кримінального права
та правосуддя
e-mail: plutio@i.ua

